

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

Sectio Prima. De Horis Canonicis in genere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9521

COMMENTARIA IN RVBRICAS BREVIARII ROMANI.

SECTIO PRIM A.

De Horis Canonicis in genere.

AD pleniorē de Horis Canonicis tractationem prænōtanda putauimus ea breuissimè, quæ Theologi, Canonistæ, & Summistæ de Horis ijsdem docuere, hoc est, de Nomine, Origine, Numero obligatione, Defectibus, & Pœnis ad Officium diuinum pertinentibus.

SECTIONIS PRIMÆ CAPITA SEX.

1 De nomine Officij, & Horarum Canonicarum.	Tit. 1. De omissione diuini Officij.
2 De origine Officij diuini.	2 De mutatione Officij diuini.
3 De partibus diuini Officij, & Horarum numero.	3 De intentione diuini Officij.
4 De obligatione Officij diuini.	4 De attentione diuini Officij.
5 De defectibus in Officio diuino contingentibus.	5 De prolatione diuini Officij.
6 De pœnis circa diuinum Officium.	6 De tempore Officij diuini.
	7 De loco diuini Officij.
	8 De ordine diuini Officij.
	9 De interruptione diuini Officij.

De nomine Officij, & Horarum Canonicarum. Cap. I.

Officium est quasi efficium, secundum Hieron. in lib. de Officij, unicuique enim conuenit suum efficere officium, vel secundum Isidorum, ut quilibet. *D. Barch. Gauant. Tom. II.*

que illa agat, quæ nulli officiant, vel secundum eundem, est proprius, congruus actus cuiusque personæ secundum mores Ciuitatis, vel institutæ professionis. Diuinum dicitur, quia est proprius actus eorum, qui Deo sunt dicati.

A 2 Ho-

2 *Hora* dicta sunt, vel ab orando: nam hora idem videtur esse, ac, ora, cum aspiratione, Deum, vel melius: quia definitis horis ex instituto Ecclesie recitantur. *Azor. par. 1. lib. 10. cap. 1. quæst. 1.*

3 *Canonice* appellantur, id est Regulares, quia iuxta regulam Ecclesiasticam. Alij dixerunt, quia Canonorum Choro addictorum sunt preces. *Azor. vbi supra.* Alij, quia Canonicum, & Ecclesiasticum sunt idem, quod probat *Steph. Durand. lib. 3. de ritibus cap. 1.*

4 *Hora Canonice* dicta sunt aliquando, *Cursus*, vt in vita S. Germani Episcopi, Parisiensis scribit Fortunatus. Picta-uorum Episcopus c. 64. & 79. apud Sur. Tom. 3.

De origine Officij diuini.

Cap. II.

1 **A**postoli ab Hebræis acceperunt horas orandi, & hora Tertia erant orantes in Pentecoste. *Act. 2.* hora Sexta Petrus orabat. *Act. 10.* ad Horam Nonam ascenderunt in Templum Petrus, & Ioannes. *Act. 3.* Media nocte orabant Paulus, & Silas. *Act. 16.* quare easdem horas præscribere fidelibus ex *Clement. lib. 8. constit. cap. 40.* Non ergo Pelagius I. vt ait *Maurolicus in Martyrolog. 27. Augusti,* neque Pelagius II. vt voluit *Polidor. Virgil. lib. 6. de inuent. rerum cap. 2.* Neque Damasus, ex *Pontificali c. 39. in eius vita,* dicendi sunt auctores, sed ij, vel formulas officij Decretis firmauerunt, vel ritus amplificaerunt.

2 Certe Gelasius I. & duo Gregorij I. & VII. formulæ officij, qua nunc vtimur, dicuntur Constitutores, & Reformatores à Pio V. in *Bulla sua initio Breuarij edita,* & non alij.

3 Præterea certum est, nõ eodem tempore Horas omnes institutas fuisse. Nam Primam, & Completorium, vltimò fuisse additas docet *Radulphus Tungrensis prop. 14.* & nos dicemus, cum de singulis Horis agemus, *Sectione quarta.*

De partibus diuini Officij, & Horarum numero. Cap. III.

1 **S**eptem hora sunt, & octo, de quibus fortè mandatum accipis, vt des illi partem. *Ecl. 11.* communior est opinio, septem esse, Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, & Completorium. ita in *Concil. Cabilon. 2. can. 59.* iuxta illud *Psal. 118.* Septies in die laudem dixi tibi. *fuse Azor. cap. 1. quæst. 2.*

2 Qui volunt esse octo, diuidunt Laudes à Matutino, & deducunt ab *Esdra. lib. 2. cap. 9.* Qui quater in nocte, & quater in die iussit laudari Deum. *lege Nauarr. de orat. cap. 3.*

3 Romæ nullum fuit interstitium inter Matutinum, & Laudes, vt testatur *Amar. in prolog. de ord. Antiphonarij.*

4 Ordo Horarum patet ex *cit. Concil. Cabil.* quamuis *Rabanus lib. 2. de instit. cler. cap. 3.* easdem numeret incipiens à Laudibus, quas vocat Matutinas preces, & eas terminet in nocturnas Vigilias; sed hæc certè, hoc ordine posito, spectarent potius ad sequentem, quam ad præcedentem diem.

5 Non caret mysterijs hic numerus Horarum septenarius: & primò respectu creationis, vt agamus Deo gratias pro rebus creatis in septem diebus, ita *Cassianus de instit. Mon. lib. 3. cap. 3.* Secundò, Redemptionis nostræ mysteria his horis operata fuisse; nam media nocte natus est Christus, & resurrexit. Hora prima ductus ad Pilatum. Tertia lingua Iudæorum in Crucem actus, flagellis cæsus, spinis coronatus. Sexta verè Cruci affixus. Nona expirauit, & ad inferos descendit. Vespertina de Cruce depositus est; eadem hora cœnauit, pedes lauit, Eucharistiam consecit. Hora Completorij orauit in hortu. Tertiò respectu nostri, Speties in die cadit iustus. *Prouerb. 24.* & nos septies orando resurgimus. Quartò, numerus vniuersitatis est septenarius, ex *S. Greg. Papa,* & in multis à Sanctis Patribus commendatur. Quintò, Septem assumit Demon nequiores

res spiritus contra nos, quæ ratio est *Mi-
ob. Timothei in spec. ordinandi 3. part. tract.
6. cap. 4.* vbi & addit Sextam causam, ad
septiformem sancti Spiritus gratiam,
obtinendam. Denique septem fiere
partes Orationis Dominicæ à Christo
traditæ.

6 Adhuc in vna quaque hora septem,
vel octo particule numerantur à *Rubert.
lib. 1. de diu. offic. cap. 2.* hoc est: Deus in
adiutorium, Hymnus, Psalmi, Antiphona,
Capitulum, Responsorium breue,
Oratio completiua. in Laudibus autem,
Vesperis, & Completorio, adduntur
Cantica Euangelica, quia, *inquit Rupert.
canuntur pro octaua, & spectant ad bea-
titudinem; de quibus & nos dicemus in-
fra Sectione quarta.*

De obligatione Officij diuini.
Cap. I V.

1 Non esse iuris diuini officium di-
uinum, sed tantum iuris esse Ca-
nonici, communior est opinio. Vide
Azor. cap. 1. quest. vlt.

2 Illud autem hodie est legitimum of-
ficium diuinum, quod Pij V. iussu est edi-
tum, Clem. VIII. & Urbani VIII. aucto-
ritate recognitum, & ad hoc tenentur,
quicumque tenentur recitare Canoni-
cas Horas, exceptis ijs, qui ante ducentos
annos alia vsi sunt officij diuini formula.
Hæc in *Bulla Pij V.* plura inferius, vbi de
Breviario Romano *Secl. 2. cap. 2.*

3 Tenentur autem ad Horas Canoni-
cas recitandas primò Beneficiati, qui ti-
tulum habent Ecclesiastici beneficij, siue
sit beneficium tenue, & est communior
opinio. *Nauarr. de orat. cap. 7. num. 27.*
siue sit præstimonium. *idem cap. 21. n. 9.*
& Pius V. in *Bulla*, siue sit commenda-
tum. *Nauarrus cap. 20. nu. 16.* siue sit ma-
nuale, vel amouibile. *Azor. cap. 4. quest. 2.*
siue iniuste collatum, *Nauarrus in Mi-
scell. 11. de orat. ad finem.* siue nondum
percipiuntur fructus, cum spe tamen per-
cipiendi, *idem cap. 7. num. 30.* siue fru-
ctus fiat reseruati alicui. *Azor. cap. 4. q. 5.*
siue nunquam sint percipiendi de con-

sensu, vel ob culpam beneficiarij. *Azor.
ibidem.* siue titulum tantum habeant
cum suffragio in Capitulo, *idem ibid.*

4 Non tenetur Coadiutor, vt Coadiu-
tor, *Nauarr. cap. 20. num. 17.* neque Pen-
sionarius. *ibidem cap. 7. num. 25.*

5 Porro incipit sibi prædictis obligatio
die possessionis adeptæ (quam debent
procurare citius, ne cum culpa differatur)
ex consuetudine Romanæ Curie; testan-
te *Parisiens. lib. 1. de resignat. benef. q. 9.
num. 15.* immo ab Hora, quæ respondet
horæ, in qua possessio capta est, *Bonac.
loco mox citando par. 4. num. 10.*

6 Qui plura habet beneficia, ad vnum
Officium recitandum est tantummodo
obligatus, *Palud. 4. dist. 25. q. 5. quem se-
quuntur alij apud Bonacim. disp. de Hor.
canon. 1. q. 2. par. 4. num. 27.* qui addit nu-
mero 28. eum, qui duo habet beneficia,
alterum iuste, iniuste alterum, teneri ad
recitanda duo Officia. vide ibi optimam
causam.

7 Initiati sacris Ordinibus tenentur ad
Horas Canonicas ex præcepto S. Grego-
rij Papæ, vt docet *Cornel. Scultingius to.
1. Biblioth. Eccles. part. 1. cap. 24.* vbi ci-
tat in hanc Historiam de S. Gregorij præ-
cepto Hermanum Gigantem in flore
temporum. Præcipitur iisdem, in *Con-
cil. Basiliensi cap. qualiter.* at ex sola con-
suetudine eos obligari vult. *Nauarr.
cap. 7. num. 2.*

8 Si censuris innodati sint, adhuc te-
nentur. *Sylu. Hora quest. 3.*

9 Incipit autem eorum obligatio, sta-
tim ac ordinati sunt Subdiaconi, scilicet
ad eam Horam, quæ in Choro tunc tem-
poris dicenda esset, *Azor. lib. 10. cap. 13.
quest. 17.* quod si anticipent, recitando
Horas antequam iniciantur, adhuc ite-
rum debent easdem recitare, *Bonac. loco
citato par. 5. num. 11.*

10 Regulares quoque professi, tam
mares, quam femine, Choro addicti,
tenentur ad Horas Canonicas recitan-
das. *Nauarr. cap. 7. num. 21.* ex consue-
tudine vbique recepta, ait *Caiet. V. Horæ.*
si verò eiciantur per sententiam, aut ad
tristitiam compellantur, non tenentur.

Sot. libr. 10. de iust. quest. 5. art. 3. quem sequitur Bonac. disp. 1. quest. 2. punct. 2. num. 3. nisi sint in ordine sacro, ibidem. Volunt autem eiusmodi reos teneri. Nauarr. cap. 7. num. 20. Aror. cap. 6. quest. 7. & alij, quibus contentio.

Incipit in his obligatio ab hora, qua professionem votorum solemnem emisserunt, vt in similibus dictum est supra num. 5. & 9.

De defectibus in Officio diuino continentibus. Cap. V.

Reuocari possunt defectus omnes in hac materia ad nouem Titulos, nempe, omissionem, mutationem, intentionem, attentionem, prolationem, tempus, locum, ordinem Horarum, & interruptionem, de quibus hoc loco breuissimè, & quasi per Aphorismos. Fufius ad hæc stimulos addit, hoc est, rationes, & argumenta ad perfectum Hymnodia vsu. Anacletus Siccus nostræ Congregationis in libro edito de Ecclesiastica Hymnodia, cantantibus in choro valde utili, & propè necessario.

De Omissione. Tit. I.

Quotidiana recitandi Officij diuina obligatio cœpit Anno Domini 540. ex Siegerto in Chronicis. quare, qui totum officium vnus diei omittit, etiam absque contemptu, sine iusta causa per solam negligentiam, peccat lethaliter. Nauarr. cap. 7. num. 1. & est communis; vnũque peccatum est, sed grauius, si vnica voluntate omisit totum. ibidem num. 6. at in Subdiacono, & Beneficiario simul, est duplex peccatum, ob duas obligationes, Ordinis, & Beneficij, quod & in sequentibus nota. DD. apud Bonac. loco cit. quest. 5. punct. 1. num. 4. non autem, si plura habeat beneficia, vt diximus supra cap. 4. num. 6.

Idem dic de eo, qui omittit Horam integram. Nauarr. loco citato numero 1.

Idem de eo, qui omittit Horæ partem notabilem. Nauarr. num. 44. quam ibidem ex S. Antonino docet esse tertiam horæ partem, ibidem. Alij putant medietatem horæ paratæ, apud Bonacin. loco citato num. 2. censet Ioann. Petrus Moneta nostri Ordinis, de distribut. part. 2. questione 3. num. 33. decimam partem esse notabilem. Placet mitior Lessij Bonacin. sententia, Horam paruam integram tantum esse materiam peccati mortalis, & infra eam esse ita modicam quantumcumque partem, vt Ecclesia non credatur ob eam facere velle reos ignis æterni.

Qui omittit Officium in primis sex mensibus ab adepta possessione beneficij, licet non amittat fructus, peccat tamen. Pius Quintus in Bulla apertè, Ex proximo Lateranensi.

Excusatur primò ob infirmitatem corporis iudicio Medici. Nauarr. capitulo 21. num. 16. & si res est adhuc dubia, accedat assensus Superioris, Sotus libro 10. de iustit. quest. 3. Neque tunc tenetur audire alium recitantem, Nauarr. cap. 11. num. 6. quod intellige de impotentia ad totum officium, vel ad maiorem partem eiusdem, in quibus casibus ad nihil tenetur; si verò potest recitare maiorem partem, vel æqualem, excusatur tantum à minori, vel æquali, quam non potest. Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 19. num. 2. Secundò, cæcus excusatur, si cum socio non potest recitare, quem non habet. Nauarr. num. 13. quòd si bonam partem memoria teneat, eam recitet. num. 15. Tertio, infirmus, qui non facillè socium habet, quo cum possit sine sui præiudicio recitare, num. 19. idem Nauarr. Quarto, grauis occupatio excusat, quæ omitti nequit, neque differri sine aliorum offensione, & ea est ad longum tempus, vt desit tempus ad recitandum. Nauarr. num. 34. Quintò, iusta occupatio in Choro, querendi Psalmos alijs, incelandi, &c. Sanctus Antonin. part. 2. tit. 9. capit. 12. §. 3. cum Nauarr. cap. 11. numero 36. Sextò, non excusat autem peregrinatio

susce-

suscepta legitime; *Nauarrus num. 33.* neque studium litterarum, etiam si per substitutum seruiatur Ecclesie, *idem nu. 31.* Septimò, ob carentiam Breuiarij, etiam ex culpa, à qua non excusatur, tamen ab officio excusatur. *Azor. cap. 13. quæst. 16.* An verò à toto, vel à parte excusetur, eadem dicitur, quæ suprà de infirmo, & cæco. Octauò, ignorantia regularium officij excusat, licet peccet, qui suscipit ordinem, vel beneficium cum hac ignorantia. *Nauar. num. 20.* nisi bona fide suscipiat, se statim cum alio recitaturum. *Azor. quæst. 18.* Nond, merus mortis excusat, si ab hostibus Ecclesie periculum vitæ immincat, *idem Azor. quæst. 19.* Decimò, si absoluitur à Papa, non tenetur recitare; *Nauarr. cap. 11. num. 31.* ab Episcopo non potest absolui. *num. 24.* Potest autem religiosus, vt religiosus, non teneri, ex dispensatione Superioris, vt, ex causa studiorum, vel alia iusta; quia potest Superior in legibus Religionis dispensare: *Lessius cum Bonac. disp. 1. quæst. 2. punct. 2. num. 9.* Superiorem intellige supremum, ait *Bonac.* Denique tenuitas beneficij non ultra octo ducatos, ex quadam æquitate, Confessarij prudentis arbitrio, excusare potest à quotidiana officij recitatione, dummodo diebus festis recitetur. *Homobon. noster tract. 4. c. 5. quæst. 33.* quod & concedunt alij apud *Mollesium trac. 5. de hor. can. cap. 3. num. 26.* quando non excedit sexdecim ducatos.

De mutatione Officij diuini.

Tit. 2.

1 **S**acra Rituum Congregat. respondit, non esse relinquendum officium debitum pro alio officio deuotionis. die 29. Nouemb. 1603.

2. Episcopus Regularis debet officium recitare iuxta ritum suæ Diocesis, non regulæ, & occurrente festo Regulæ in festo Diocesis, hoc præferri debet. ita censuit Sacra Rituum Congregatio 11. Iunij 1605.

D. Barth. Gauant. Tom. II.

3 Cappellani Episcopi, qui cum eo recitant officium, debent se illi conformare, eadem Congregat. die eadem.

4 Qui sunt de gremio Ecclesie; debent recitare officium, quod in Choro dicitur, & licet extra Ecclesiam, vel Diocesim morentur, decet eos recitare officium proprium Ecclesie ipsorum, eadem Congreg. die 8. Septemb. 1602.

5 Clerici, licet adscripti alicui Ecclesie, & eiusdem seruitio, non tamen obligati Choro, & quicumque alij Clerici seculares, Regularesue in Ciuitate, vel Diocesi commorantes, non tenentur recitare officia propria Sanctorum illius Diocesis, vel quæ de consuetudine in eadem Ecclesia recitantur in Choro. eadem sacra Congregatio die, qua supra 8. Sept.

6 Festum Patroni principalis loci tenentur omnes cum officio de eodem, etiam Regulares, celebrare; non autem octauam Regulares, vt censuit sepius eadem Sacra Congreg. & postremo 27. Maij 1628.

7 His casibus exceptis, & alijs, qui habentur apertè in Rubricis, seu Decretis Sacr. Congreg. De quibus nos infra suis locis; non licet mutare officium vnius diei in Breuiario Romano præscriptum in officium alterius diei; & qui mutat, præcepto non satisfacit. *DD. apud Bonacin. quæst. 3. puncto 1. num. 17.* & fusius probat *Hieron. Onuphrius in aureo hac de re opusculo Bononia edito; quod, ne unquam pereat, dabimus in calce huius Voluminis:* tum quia Ius V. in Bulla non modo præcipit substantiam, sed etiam modum, & formam Horarum Canonum quia motus ille fuit, grauissimè ferens varietatem orandi, & *Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. cap. 23. nu. 12. & 14.* ita improbat mutationem, vt si fiat, sine causa rationabili, improbabilem eam esse mutationem prorsus existimet. Addit *Bonacin. num. 19.* neque Episcopum posse hanc præscribere mutationem: quod intellige cum *Suar. loco citato cap. 11. num. 6. & cap. 23. num. 17.* si ab Episcopo id fiat ex lege, aut quasi permaneret, quod, ait, ad Papam spectare. Quod si mutatio

A ; fiat.

fiat, etiam ex inaduertentia debent omiffa suppleri. *Tolet. in summ. lib. 2. cap. 13. num. 6. & Bonacina num. 18. loco citato.* quare in hac re non audiendus *Sylu. V. Hora quest. 12. qui ante Pium Quintam vixit, neque Nauar. qui capit. 19. num. 217. ante Pium scribens permittit, si raro mutatio fiat.*

8 Sed neque fieri potest mutatio ritus, vt scilicet duplici ritu celebretur Festū, quod aliis simplici sub ritu, vel semiduplici decretum est. *Doblores qui supra.* Et sacra quidem Congr. Rituum die 23. *Novembris 1602.* decreuit, quod de Sancto cuius insignis Reliquia habetur, fieri potest Officium duplex minus in eius festo; dum modo sit Reliquia approbata, ea prorsus regula, qua *Greg. XIII. die 30. Decemb. 1573. in Bulla, quam affert Genuensis in praxi Neapolit. cap. 65. in 3. edit. 1616. concellerat Ecclesijs Hispaniarum festa sanctorum naturalium, & quorum reliquias insignes haberent, sub ritu duplici celebrare posse; licet in Breuiario non existerent, vel minori ritu haberentur. Vide infra sect. 3. cap. 3. num. 5.*

9 Denique eadem Sacra Rituum Congr. decreto edito die 8. *Aprilis 1628.* Rubricis Breuiarii nunc addito, & approbato à Sanctiss. D. N. Urbano Octauo, censuit, & re mature discussa decreuit, non potuisse, neque posse locorum Ordinarios tam seculares, quam regulares addere Calendarijs etiam proprijs (quod idem est, ac mutare Calendarium Romanum) Sanctorum Officia, nisi ea dumtaxat, quæ Breuiarii Romani Rubricis, vel Sacra Rituum Congregationis, seu Sedis Apostolicæ licentia concessuntur; sub pœna; quod non fiat satis obligationi recitandi distincti Officij, & consequenter non faciendi à clero fructus suos beneficiorum.

10 Et multo minus adhiberi possunt officia festorum alia à Sacra Rituum Congregatione non approbata, quæ in predicto Decreto eadem merito reiecit, & damnauit, & pro reiectis, & damnatis haberi voluit, & præcepit; sub pœnis

contentis in Indice librorum prohibitorum ex Decreto Conc. Trident. edito, & impresso; hoc est, vt, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur ille, qui prædictis vitur, iudicio Episcoporum seuerè puniatur; quod expressè habetur in *Regula 10. in fine, & in Bulla Pij IV. 24. Mart. 2564. pro eodem Indice data.*

11 Neque item potest Episcopus extendere officium, quod fieri solet in Ciuitate ad suam Dioccesim contra Decretum hac de re à Sac. Rit. Congregat. die 16. *Januarij 1607.* & consequenter multo minus officium, seu lectiones approbatas pro vna Ecclesia, illud, vel illas extendere ad alienas Ecclesias, sui que cleri vsum. Habes hoc idem in Decretis Sac. Congr. Rit. in Breuiario apposis.

12 Atque in prædictis *num. 8. & 9.* strictim est accipiendum nomen, *Sancti*, hoc est, canonizati ab ecclesia, seu per immemorabile tempus habitū pro sancto, cui tantum publicus, & vniuersalis conceditur cultus à *Glossa in cap. vnic. de reliq. & vener. SS. in 6. §. sedis Apost. vers. diuimus.* quam sequitur *Cassaneus in catal. glor. mundi part. 3. consid. 46. §. aduerte-* etenim sedes Apostolica, quoad locum, tempus, ritum in Beatorum cultu limitate procedit; veluti nuper de B. Rocho nondum canonizato concessit officium, & Missam in ecclesijs tantum eius nomine dicatis, & in eremitorijs eiusdem habentibus requisita ecclesiarum, per sacra Rituum Congr. die 26. *Novemb. 1629.* quod idem monui, quia, licet in Martyrologio recensentur, non tamen in rigore appellantur Sancti: & ibidem multi dicuntur Beati, qui nondum fuerunt canonizati, illud enim verum est, quod quilibet Sanctus dicitur Beatus; non e contra, Beatus dici potest Sanctus, nisi improprie & abusuè.

De intentione Officij diuini. Tit. 3.

1 **S**ufficit intentio implicita orandi Deum. *Nauarr. cap. 13. num. 15.* & habetur in sola Breuiarii acceptione, vt recitetur officium.

Qui

2 Qui recitat principaliter ob lucrum distributionum, seu fructuum, siue sit intentio actualis, siue virtualis, peccat. *Nauarr. de orat. cap. 6. num. 15.*

3 Ille item religiosus peccat, qui principaliter citat ob timorem pœnarum à superiore irrogandarum, vel alios fines minus bonos. *Nauarr. ibid. num. 19.*

De attentione Officij diuini. Tit. 4.

1 Qui non attendit ad verba, vel ad sensum verborum, vel ad finem in oratione propositum, peccat; & duæ primæ attentiones singillatim sufficiunt. *Sacros. Thom. 2. 2. quest. 83. art. 13.* neque meliorem tenetur querere, ait *Suar. tomo 2. de relig. lib. 3. c. 4. num. 9.*

2 Qui recitat sine attentione actuali, vel virtuali, peccat mortaliter, nec habitualis sufficit, quæ absque vilo voluntatis actu non raro contingit. *Azor. cap. 12. g. 1.*

3 Qui voluntariè distractus, alia faciens: quæ attentionem impediunt, scribendo, pingendo, & similia faciendo, peccat. *Azor. quest. 3. ex cap. dolentes, vbi præcipitur attentio interior, & exterior; non tamen tenetur repetere, quia, licet malè, soluit tamen debitum. Cordub. in suis quest. lib. 4. quest. 13. ad fin. putat Azor oppositum esse verius, quest. 6. & addit Nauarr. cap. 20. num. 32. teneri, ac si non recitasset; ad restitutionem fructuum; quod nobis magis placet.*

4 Qui recitat, dum vestes induit, exiit, faciem lauat, &c. peccat venialiter. *Nauarr. num. 22.*

5 Qui attentè quidem recitat, sed in animo habet non satisfacere præcepto, tenetur repetere. *Nauarr. cap. 16. n. 74.*

6 Qui tantum legit preces Horarias, & non orat, minime satisfacit. *Nauarr. c. 13. num. 15.*

7 Qui recitat Officium, & simul audit Missam, satisfacit, peccat tamen venialiter, ex *Caiet. in Opusc. tom. 2. tract. 4. negat Nauarr. cap. 16. num. 71.* si iusta sit causa. At concordant omnes, nullum esse peccatum, si recitat, quando Sacerdos Missa secreta dicit.

8 Qui recitat cum alijs, satis est, si attentè audiat verba plurium, non singulorum, ac si ab vno tantum dicerentur. *Azor. cap. 7. quest. 7.*

De Prolatione officij diuini. Tit. 5.

Qui recitat solus, satis est, si verba ita proferat, vt se ipsam percipiat, & intelligat; neque sufficit, si in gutture tantum pronunciet, sed linguam, & labia verè moueat. *Nauarr. cap. 20. n. 14.*

2 Qui verba diminuit, & detruncat, syncopat, & transcurrit (nisi vitio lingue, vel consuetudine quadam quasi ingeniata fiat) peccat saltem venialiter; nec tenetur repetere. *Azor. cap. 7. quest. 11. & putat veritè, & probat fusiùs.*

3 Qui recitat cum socio, satisfacit, siue ille sit obligatus ad officium, siue non; & satis est, si attendat ad Antiphonas, Capitula, & Orationes, quæ socius solus dicit. *Nauarr. cap. 10. num. 16.* Idem dic de lectionibus. *Azor. cap. 7. quest. 9.* In Psalmis autem & Hymnis recitandis, caue, ne si plures socij sint, alio modo dicantur, quàm alternis versibus ad modum duarum partium Chori, ex usu communi Ecclesiæ; alioquin non fit satis, ait *Suar. lib. 4. cap. 25. num. 3.*

4 Qui in Choro destinatur ad cantum non cantat, non satisfacit. *Nauarr. Missell. 79. de orat. cap. 10. n. 47. ex Trident. sess. 24. cap. 12.* vbi de Canonicis loquitur. Consuetudo contraria in Canonicis, qui per alios cantant, vbi moribus gentium sit recepta, siue continuata post Bullam Pij V. potest excusare a cantu. *Azor. cap. 11. quest. 6.* Videant tamen Episcopi, ne sit abusus, & dum per organum sonatur versus, dicatur hic ab aliquo, vt abstantibus audiatur. *Suar. tom. 2. lib. 4. cap. 8. num. 7.*

5 Ad exactam prolationis formam, & præsertim in Choro, valde iuuat cognitio verborum Grammaticalis, quædam corripienda sint, aut producenda: Et quia rudioribus etiam sum ego debitor, addidi, ad calcem huius operis, eorum verborum notulam, quæ in Breuiario

Romano sparsim habentur, & in quibus plurimi hærere possunt, & solent: licet in Breuiario ipso nuper edito suis locis eadem iam adnotauerimus.

De tempore Officij diuini.
Tit. 6.

Docet Francol. de hac resuissime, & par. 1. cap. 10. præcisum tempus cuiusque Horæ recitandæ debitum, esse intra spatium Horæ diei sibi respondentis, non extra illud, & cap. 21. Primam in prima diei hora, Tertiam in tertia, Sextam in sexta, Nonam in nona, Vesperas in vndecima, Completorium in duodecima recitandas esse; Matutinum autem post mediam noctem, auroram versus, sumitque ille horas cum latitudine.

A media nocte antecedentis diei incipit tempus recitandi Officij, & perseverat vsque ad mediam noctem sequentis inclusiue. Est communis apud Bonac. disp. 1. quæst. 3. pun. 3. num. 2. ita vt ultra mediam noctem sequentis diei Officium præcedentis non valeat. Nauarr. cap. 3. num. 54.

Qui variat intra dictum tempus notabiliter horam à sacris Canonibus præscriptam, peccat venialiter. Bonac. loco cit. num. 4. nisi iusta causa excuset, quæ est maior deuotio, vel periculum probabile futuræ occupationis. idem num. 5. Quare nec tenetur repetere, num. 6.

Consuetudini in hac re standum est potius, quam iuri scripto. Azor. quæst. 8. in 2. obiect.

Satius est etiam anteponere, quam postponere. Azor. eum communi cap. 9. quæst. 3.

Matutinum, & Laudes ex iusta causa possunt recitari in Vesperis præcedentis diei, puta, vt deuotius oret, vel studijs mane operam det, vel quia non poterit mane ita commodè recitare. S. Thom. quodlib. 5. art. 28. & communis. & post Completorium satis est expectare tertiam, vel quartam horam post meridiem. S. Th. ibid. & alij apud Bonac. loc. cit. num. 16.

non ante horam vigesimam numero 17. Azor. autem docet cap. 9. quæst. 5. non ante 21. æstate, nec hyeme ante 22.

7 Prima ante solis ortum, vel paulò post. Tertia aliquantulum post ortum. Sexta paulò post. Nona prope prandium, Vesperæ, & Completorium post prandium. Tolet. lib. 2. cap. 23. sed excusatur ab omni peccato ille, qui recitat primam cum Tertia, Sexta, & Nona simul, duabus, vel tribus horis post Solis ortum. Bonac. loco cit. num. 9.

8 Qui verò differt Matutinum sine causa ad Vesperas, vel anticipat Completorium ante prandium, nimis notabiliter variat tempus; & peccat venialiter. Bonac. ibidem.

9 In Choro statæ horæ sunt obseruandæ magis, quam in priuata recitatione. Nauarr. cap. 3. num. 63. & alij cum Bonac. num. 7. qui tamen cum Caietano, secluso scandalo, censet non peccare mortaliter eos, qui extra statas horas in Choro recitant; & ibidem addit, posse ob processionem, vel concionem mutari horam, si quod est peccatum, imputant superiori potius, quam Canonicis, paratis tamen ad obediendum.

De loco diuini Officij. Tit. 7.

VBique recitari potest priuatè. Azor. lib. 10. cap. 11. quæst. 8. modo non impediatur attentio. Nauarr. cap. 21. num. 32. & locus sit decens, ex Mofes. tract. 5. c. 2. num. 80.

2 In Choro vero tenentur recitare, qui Choro sunt addicci ex iustitia, iuxta institutionem beneficiorum, & consuetudinem locorum, nisi aliud cogat necessitas, vt hyemis tempore in Sacristia, vel adsit consuetudo legitima, vel priuilegium Pæpæ, vel Fundatoris institutio. Bellarm. in lib. de bon. oper. cap. 18. vers. locus, & DD. communiter.

3 Vnde Canonici, qui ultra tres menses à Tridentino permisso notabiliter, hoc est, pluribus diebus, ultra quatuor, à Choro absunt, per se loquendo mortaliter peccant, vt silius Bonac. disp. 2. q. 1. p. 2. num. 1.

num. 1. Neque possunt alios sibi substitueri, *ibidem punct. 4. num. 1.* nisi consuetudo legitima, vel priuilegium adsit, ait *Moneta noster de distrib. p. 2. quest. 14. num. 20. & 42.* An teneantur adesse in habitu Canonicali, Vide *Monetam ibid. quest. 19. ad finem.*

4 Fieri etiam potest, vt consuetudine immemorabili, vel sufficienter prescripta Canonici, quorum fructus sunt tenues, non teneantur quotidie ad Chorum. *Bonac. disp. 1. quest. 2. punct. 5. num. 14.*

5 Episcopi per se loquendo non sunt additi Choro. *Bonac. ibid. n. 9.*

6 Parochi de iure antiquo tenebantur, nunc minimè ad publicam recitationem Officij in Ecclesia, & hoc de consuetudine serè vniuersali, & communiter recepta, exceptis Vesperis in diebus festis, ex *Suar. & Bonac. loco supra cit. n. 12.*

7 Multò minùs Cappellani tenentur ad Chorum, quibus ex fundatione non incumbit hæc cura. *Bonac. num. 13.*

8 Regulares additi Choro non tenentur ad Chorum, nisi ex vi regulæ, & idè non sub peccato mortali. *Caiet. V. Hora Canon. & Bonac. loco cit. q. 2. punct. 2. n. 8.*

De ordine diuini Officij. Tit. 8.

1 **Q**ui sine iusta causa peruertit ordinem Horarum, peccat venialiter; iusta vero causa est, obliuio; inaduertentia; vt Chorus iuuetur, vel alius, ad dicendum Officium. *Azor. cap. 10. q. 1. ex Nauarr. cap. 3. n. 65.*

2 Peruersio eiusdem horæ, secluso contemptu, & scandalo, ex iusta causa excusari potest ab omni peccato. *Bonac. disp. 1. q. 3. punct. 4. n. 5.*

3 Grauior autem erit culpa, si in Choro peruertatur ordo. *Suar. lib. 4. cap. 11. n. 10. & alij*, qui putant esse ex suo genere culpam lethalem, negat *Bonacin. ibid. n. 5.*

De interruptione diuini Officij.

Tit. 9.

1 **Q**ui diuidit Matutinum à Laudibus, nocte tota interposita, non

peccat. *DD. apud Bonac. disp. 1. q. 3. punct. 3. n. 11.* Azor. vult esse veniale sine causa, *cap. 8. q. 4.*

2 Qui diuidit nocturnum à nocturno per horam vnain, pluresuè cum iusta causa, non vltra tres horas, non peccat. *DD. apud Bonac. n. 13. contra Azorium loco citato.*

3 Qui diuidit Horam paruam, vel Psalmum ex causa, non peccat. *Azor. q. 5.*

4 Interruptio ad longum temporis spatium probabilius obligat ad repetitionem. *Nauarr. cap. 16. num. 75.* Ad breuè tempus, etiam ad locum, vanosq; sermones, non obligat. *Nauarr. num. 75. & cap. 10. num. 42. & cap. 16. num. 66.* At in vtroque casu non esse repetendum, docet cum alijs *Bonac. sup. punct. 2. §. 1. num. 28.* Peccari saltem venialiter, sine iusta causa, est dicendum. *num. 30.*

5 Qui interrupte animo continuandi, vt aliud agat, non tenetur repetere immo nec ille, qui animo repetendi, & postea non repetit. communiter. *DD. apud Bonac. n. 31. contra Nauarr. & Azor.*

De penis circa diuinum Officium.

Cap. VI.

1 **B**eneficiarij habentes onus recitandi diuinum Officium titulo beneficij tenentur etiam ante iudicis sententiam ad restitutionem fructuum pro rata omissionis Officij, si, elapsis sex mēsis, post obtentam beneficij possessionem, officium culpabiliter non recitauerint, etiam si alio die pensum prætermisum supplere conentur, nisi fortè pars omiffa sit leuis, *Bonac. explicat, & probat singulas huius axiomatis partes, disp. 1. qu. 5. pun. 2. toto.*

2 Rata omissionis, & restitutionis est, ex *Pij V. Bulla*, vt pro toto Officio vnus, vel plurium dierum restituantur fructus beneficij, seu beneficiorum, qui illi, seu illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur pro Matutino dimidiam partem fructuum; pro cæteris horis simul aliam dimidiam; pro vnaquaque hora sextam partem vnus diei restituantur.

3 Qui

3. Qui paucos versiculos, aut Psalmum omittit non tenetur quidquam restituere. *Navar. cap. 9. & cap. 10. num. 42. & alij apud Bonac. loco citat. num. 11. & eò magis, si tenue sit beneficium: quod si sepius partem notabilem omittat ex pluribus omissionibus compositam, quibus singulis nõ respondet pars notabilis fructuum, nihilominus tenebitur ad restitutionem.* *Bonac. num. 14. contra Monetam nostrum negatam, cuius opinio mitior non est improbabilis & mihi placet.*

4. Qui recitavit absque attentione, tenetur ad restitutionem *Navar. & alij cum Bonac. ib. num. 17.*

5. Omittenti diuinum officium, ita ut intra quindecim dies illud saltem bis nõ recitet imponitur priuationis beneficij poena non tamen ipso facto, ex Decreto Concil. Lateran. firmato à Pio Quinto.

6. Atque hæc intelligenda sunt de fructibus respondentibus oneri diuini Officij, de quibus in Bulla Pij V. nõn autem de ijs fructibus, qui respondent oneri Episcopali, Parochiali, Canonicali, præter Officium diuinum, de quibus vide *Bonac. loco citato punc. 3. num. 2.* qui reijcit dicentes, onus Clerici quoque esse gestare habitum, & coronam quæ alioqui compensantur immunitate, &c.

7. Tutior tamen est aliorum sententia, Azorij *lib. 10. c. 14. quest. 5. & aliorum apud Bonac. num. 3.* qui nihil distinguunt inter prædicta onera, & absolute volunt restitui fructus; non tamen enervant priorem, & mitiorem sententiam, quæ in praxi sustineri potest.

8. Facienda vero est restitutio prædicta fabricæ beneficij, vel pauperibus ex Bulla Pij Quinti non præcisè fabricæ Ecclesiæ, sed vel domui, vel agro beneficij, & similibus, dummodo sit in utilitatem beneficij, non alterius loci. *Suar. lib. 4. num. 19. & alij.*

9. Quod si aliter locus sit pauperibus destinatus, idè est, ac si pauperibus, quod conceditur in Bulla; immo, & pro animabus Defunctorum expendi possunt ij fructus *Navarr. cap. 25. num. 122.* Denique beneficiarius pauper sibi potest il-

los applicate ex *Bonac. loco citato num. 8.* modo aliud non constet ex consuetudine, vel statuto particulari. *Suar. loco citato num. 17.*

10. In choro vero, addicti eidem amittunt distributiones, quando nõ interfunt, vel præsentibus non recitant attentè, & confabulando, voluntariè dormiendo, &c. *Bonac. disp. 2. quest. 4. punct. 1. num. 10. & 12.* etiam si id faciant eo tempore, quo sacerdos secreta dicit, vel Antiphonæ, aut Responsorialia per Mansionarios cantantur, si sit pars notabilis *Idem ibid. contra Monetam nostrum, qui mitiorem in partem inclinat negatiuam in hoc ultimo casu.*

11. In percipiendis distributionibus absentibus excusare possunt. Primum grauis infirmitas quæ scilicet de se leuis, sed accessu ad Chorũ grauis efficeretur de iudicio Medici. Nec est necesse, ut sit infirmus in loco beneficij; *Moneta noster 2. par. q. 6. num. 7. & 19.* si tamen alias interesse consueuerat *idem quest. 5. nu. 21.* Secundo, iusta & rationabilis causa, seu necessitas corporis, quam diu durat necessitas & præcisè consuetudine in contrariũ, velut causa fumendæ irredicentiæ, conualescentiæ ruri nutriendæ, senectutis in benemerito pestis grassantis eo loci cù graui periculo, grauis metus iniuste inuasi inimicitiarum grauium, & sine culpa absentis; si capiatur ab hostibus, si iniuste impediatur à Choro, etiam à Superiore in carcere detentus, &c. *Bonac. hæc singula probat post Monetam loco citato quest. 5. punct. 2. toto, ubi eadem docet §. 2. de iniuste excommunicato, §. 3. de iniuste suspensio, §. 4. de iniuste interdicto §. 7. de irregulari, ut sic præcisè, & post beneficij facto irregulari. Tertio, excusat euidentem utilitatem suæ Ecclesiæ in eo, qui solet alias interesse Choro, quæ de re fusè *Bonac. & Moneta locis citatis, quam diu scilicet durat actio in euidentem propriæ Ecclesiæ utilitatem, bona fide, & sine dolo; neque est necessaria licentia Episcopi, ut probat Bonac. puncto 3. numero 22.**

12. Aliæ causæ excusantes afferuntur à *Bonac.*

Bonac. ibidem §. 3. ad tuenda iura Capituli seu proprii beneficij, ad habendam lectionem Theologalem ex officio præbenda. Item priuilegio Pontificio potest absens lucrari distributiones *punc. 4.*

& consuetudine induci potest, vt absentes lucrentur easdem.

13 Neque vnquam valet remissio, donatio, collusio, de quibus fuscè, *Bonac. punct. 7. toto* & hæc satis.

SECTIO SECVNDA.

De præludij Breuiarij Romani.

VT nihil omittatur eorum, quæ in Breuiario continentur, diuidam illud in partes, seu sectiones nouem nimirum. Præludia, Rubricas Generales, Horarum proprias leges, Partes Horarum singulas, Proprium de Tempore, Proprium Sanctorum, Commune Sanctorum, Appendices ad calcem Breuiarij, & Ceremonias Horarum Canoniarum. Præludia igitur continent titulum, Bullas Pij Quinti, Clementis Octauæ, & Urbani VIII. Compium Ecclesiasticum, & Calendarium.

SECTIONIS SECVNDÆ CAPITA QVINQVE.

- 1 De titulo Breuiarij Romani.
- 2 De Bulla Pij V. & de vsu Breuiarij Romani.
- 3 De Bullis Clem. VIII. & Urb. VIII.
- 4 De compo Ecclesiastico.
- 5 De Calendario.

De titulo Breuiarij Romani. Cap. I.

1 **B**reuiarium vox est satis antiqua in re nostra quem legi apud Metrologum *cap. 28. de Ecclesiasticis obseruat.* qui vixit circa An. 1080. apud antiquiores nondum legi. Radulphus Tungruensis vtitur hac voce *propof. 22.* & habetur in *Concil. Colonienfi, Mozuntino, Treuerensi, & Generali Tridentino*, Orarium vocauerunt quidam id est, precationum librum, *Cornel. Scult. tom. 1. cap. 43.*
2 Significat autem Compendium, sive Summarium, & concisum opus ex *Mimo lib. 18. cap. 26.* & *Sueton. in Augusto cap. 17.* Item indicem, vt in *2. Concil. tomo*, titulus cuiusdam operis extat: Breuiarium cause Nestorianorum, &c. quæ optimè conueniunt Breuiario Ecclesia-

stico, quod, vt ait Lessius *de iustitia, & in re de deot. & orat. dub. 8.* admirabile est mysteriorum sacra scripturae compendium. Continet enim Psalmos, in quibus per modum laudis omnia mysteria clauduntur; tum selectissima quæque veteris, & noui testamenti; tum Patrum monumenta nobiliora; tum præcipua Sanctorum; breues denique orationes, seu collectas à Summis Pontificibus vt plurimum compositas, & indicat quotidie, quæ præces adibendæ. *Romanum* dicitur, quia preces continet iuxta ritus Sanctæ Rom. Ecclesiæ.

3 Vfus tamen Breuiarij quocunque nomine vocaretur, non fuit ante Lectorium Sancti Hieronymi, inquit Cornelius loco citato, & ex dicendis magis patebit. Haymo General. Minister Ordinis Minorum S. Francisci, sub Gregor. IX. Anno 1241. vt ex eiusdem Bulla patet Breuiarium Romanum cum Missali reformauit; & est illud ferè idè quod nunc vtimur, ex Radulpho *propof. 17. lege Vuandungum in Annal. Min. An. 1244.* qui tamen Radul. quam maximè dolet, fuisse receptum à Nicolao III. ad
vsum